

Een schilderachtig uur

door
NANNIE VAN WEHL.

Ergens in een kleine stad is een gezellig heerenhuis ingericht tot een klein tehuis voor de bejaarden van een kleine kerkelijke gemeente. Uit den aard der zaak zijn er meer dames in dan heeren. Een alleenstaand man vindt lichter een vrouw die hem verzorgen wil, dan een alleenstaande dame en tot een huwelijk komt zoo'n man veel eerder dan de oude dame.

Zoo zijn er in het bedoelde tehuis zeven dames en één meneer, maar die houdt zich veilig op den achtergrond.

In dat tehuis ben ik een geregeld verschijnende gast. Geregeld verschijnend, maar dan toch met zulke tusschenpoelen, dat mijn meestal onverwachte komst, een gebeurtenis van den eersten rang is in dat huis, waar zoo weinig gebeurt.

Ik kom er feitelijk om één stokoude lieve vriendin, maar gaandeweg zijn de anderen me ook zoo vertrouwd geworden. Er zijn er zoo'n paar, van die veerkrachtigen, die je altijd weer terugvindt, waarvan je raar op zou kijken, als ze er nu heusch niet meer waren, waarom zouden die geen honderd worden? Anderen behooren tot de vlottende bevolking en je hoort het kalm en als iets vanzelfsprekends aan, dat ze naar de avondkerk ging, ze zei ons nog allemaal zoo echt aardig goedendag, zou ze toch iets gevoelt hebben, afijn, ze is het huis niet meer in gekomen....."

Of: „Hij zei: tot vanavond dames..., dan spelen we een spelletje kaart....."

Laat hij dat nog zeggen.... Hij wil de sleutel in 't slot steken..... daar zakt hij in mekaar, hij lag zóó op de blauwe stoep.....

's Avonds, toen lag hij daar....." een schimmige hand wijst naar de aangrenzende tusschenkamer „de trap is maar steil, zie je..... Wij zaten hier..... we speelden geen kaart, dat begrijp je....."

In dezen malaisetijd geeft 't een gevoel van rust en verademing om in de groote gezellige kamer te zitten, aan de groote tafel. Ieder heeft er haar makkelijken stoel bij, ieder heeft er een heel groote lade in voor schrijfgerei, handwerkspulletjes, kleine hebbedingetjes. Hier is geen malaise, geen dreiging..... Alles gaat voort als altijd..... hun tijd uit zal 't toch nog wel duren..... Ieder heeft zijn pensioentje, of de Kerk laat haar of hem toch niet in den steek..... En onlangs was daar een rijkdom..... een overdaad..... een festijn..... Een taart! op tafel..... Een lang bepleite gratificatie was binnengeloopen, voor eene die niet in de termen voor pensioen viel, maar het in een lang leven van hard werken toch verdiend had als de paarden de haver..... Een gratificatie, elke week opnieuw zoo en zooveel geld kunnen betalen aan het Tehuis! Weer eens een nieuwe japon, een nieuwe omslagdoek, mooie eigen postpapier, wol om te breien, zij om te haken..... een eigen waterstroof.

Zoo zit ik dan in een gezelschap waar zorgen niet meer bestaan of 't moet om de buitenwereld zijn..... Maar die is wel zoo taktvol, niet al te veel van zijn zorgen naar binnen te zenden..... Tenminste, ik merk er heel weinig van in onze gesprekken, meest op koffietijd: elf uur in den morgen.....

Ik zat er weer, ik was een beetje vroeger dan anders. Mijn vriendin, die slecht uit de voeten kan, zat in haar prettig stoeltje aan haar stuk van de tafel. Op dat oogenblik was ze alleen, doch het gerucht van mijn

komst verbreidde zich door het ruime huis en het eene na het andere dametje staakte haar werk van: waschje nazien, kastje opruimen, wat in den tuin scharrelen, de kippen voeren, mee in de keuken prutsen..... Daar waren ze, de een na de ander, de lamme, die de blinde leidt, de blinde, die de lamme steunt, heel dat stelletje, dat het leven nog houdt door op en tegen elkaar te leunen..... En daar kwam het nieuws los: „Er was een nieuwe. Ze was in de plaats gekomen van die juffrouw, die ziek was geworden op het vaste daagje bij haar dochter en toen daar aan huis gestorven..... Maar als ze nu straks ook aan de koffietafel kwam, dan moest ik maar doen, of ik niets merkte..... ze was mensschuw..... Ze zouden haar voorzichtig gaan vertellen, dat ik er was..... als ze me zoo ineens zag, zou ze schrikken....."

Alle kans, dat ze niet eens haar kopje koffie kwam drinken, nou ze wist, dat er bezoek was.....

„Hè, wat vervelend!" zei ik. „Laat ik dan nu een half uurtje weggaan..... ik kom wel weer terug....."

O, maar daar had je dat moeten hooren! Een kabaal, dat die dametjes daar maakten! Weggaan..... nou nog mooier..... Neen, dan moest die nieuwe maar ineens aan me wennen..... Weggaan..... En daar kwam bovendien haar aller verzorgster binnen met het uitlokkende groote blad, vol koppen geurige, dampende koffie en de lieve ziel had er voor mij een kop bijgezet en ter eere van 't bezoek lag er op elk schoteltje een koekje! Neen, nu kon ik niet weggaan..... De koffie werd rondgediend..... Eén kop bleef op 't blad. We genoten onze koffie. Maar ik voelde de koffie op 't blad koud worden, 't geen ik heel erg zonde en jammer vond. „Moet die dame nu niet geroepen worden?"

„Juffrouw van As heet ze, ze zal wel komen."

Een poosje verliep. Wij hadden onze koffie uit. De koffie op het blad verkleurde.....

„Hè toe, roep haar nu, of laat ik 't even bij haar boven brengen....."

„Ik zou 't U niet raden, ze is mensschuw..... ze zou zich onbekwaam schrikken....."

Weer even later een gefluister. „Daar heb je der. Kijk maar niet naar haar..... ze is mensschuw."

Ik wendde me geheel naar mijn oude vriendin en veinsde niet te hooren het binnenkomen van eene, die dicht bij de deur haar plaats innam en tegen wie niemand iets zei.

Maar in haar stap, in de slechts afgeluisterde bewegingen waarmee ze haar stoel nam en ging zitten, was iets, dat me deed twijfelen aan het heel erge van die „mensschuwheid....."

Vanzelf kon ik niet volharden in mijn afgewend blijven zitten, ik was nu eenmaal gewend aan het algemeene gesprek deel te nemen..... Gaandeweg keerde ik me om..... Tot ik de binnengekomene in 't oog kreeg. En tegelijk moest ik opstaan, op haar toegaan en liegen: „Pardon, ik had niet gemerkt, dat U binnenkwam..... Ik ben Mevrouw X..... Een mooie groote vrouw, een frisch gelaat, met heldere oogen, een sneeuwwit keurig kapsel van buitengewoon zware vlechten....."

„Juffrouw van As" zei ze makkelijk en we maakten een beleefdheidspraatje, ik in stomme verbazing over het uitgesproken vonnis: „Menschschuw....."

Maar natuurlijk werd mijn omoetje jaloersch, het

kriebelde in mijn rug, het was of ze me als een kind aan mijn rok tot zich trók..... Met een glimlachje ging ik van Juffrouw van As weg.....

Het gesprek bloeide op..... Mijn negentigjarige vriendin had op den grens van haar jaren een zoon gehad, in een laat, en lang kinderloos gebleven huwelijk. Met enkele uren was het kind gestorven. Het moet toentertijd een hartverscheurende tragedie zijn geweest: eerst die aandoenlijke blijdschap over zulk een zegen, zulk een vervulling van reeds opgegeven en bloedig betreurde wenschen, eerst dat aandoenlijke werken aan het uitzet, zoo royaal als haar nooit overvloedige geldmiddelen maar toelieten..... Toen de verpletterende slag, en het weten: nooit meer, nooit meer. Alle hoop de bodem ingeslagen... Een eigenaardigheid van haar oude dagen is, dat ze steeds meer, altijd maar weer meer over „haar jongen” gaat praten. Alsof ze hem lange jaren gehad heeft..... „Hij zou nu vijf en veertig jaar zijn geworden, juist vandaag,” begon ze opeens tegen me. „Weet je wel, dat ik nog heel veel van hem bewaard heb? In dien ergen nood, toen met de Duitsche en Oostenrijksche kinderen, heb ik de luiers en het beddengoed allemaal weggegeven..... dat mocht ik niet houden, vond ik..... Maar de mooie kleertjes en de doopjurk en de prachtige omslagdoek, die mijn moeder voor hem gebreid heeft, dat heb ik allemaal bewaard en daar ben ik zóó zuinig op..... met naftaline en zoo.....”

De dametjes zijn een beetje verveeld gaan lachen. Natuurlijk, ze moeten zoo vaak hooren over „haar jongen”.

En één lanceert daar ineens, als met een kattepult een steen: „Ja natuurlijk..... ze kon het nogeens nodig hebben.....”

Dát lachen..... Dat krijschte, dat giehelde, dat ging er van hoesten, dat kreeg 't er benauwd van.....

Mijn omoetje lachte verlegen, een beetje-zielig..... Rustig zat daar juffrouw van As..... Onze blikken ontmoetten elkaar..... Onze oogen deelden elkaar onze grenzenlooze verbazing mee..... Het kraaide, rochelde en krijschte rondom ons als waren we in den tooverkring van Macbeth's heksen geraakt..... Zij en ik bleven elkaar aanzien, en onze oogen verwekken onze verzwegen zucht: „Zóó iets! Neen maar..... zóó iets! Eindelijk kalméerden ze. Mijn tijd om afscheid te nemen was gekomen. De een bracht mijn mantel, de ander mijn hoed, een derde had zich van mijn handschoenen meester gemaakt.

Mijn oude vriendin was als altijd niet uitgepraat. Als altijd moest de stop weer op het overlopende vat.

Er is nu eenmaal geen chambre séparée in het huis..... En haar meenemen te theedrinken, ergens in de stad, waar we samen zijn, is al lang uitgesloten..... Brieven vergoeden van mijn kant dat gemis, maar zij hanteert de pen niet meer zoo goed.....

Dus liet ik haar dankbaar, maar niet voldaan achter. Nu de strijd, wie me uitgeleide zou doen. Ik raadde ieder heftig aan, toch binnen te blijven..... ik kwam er wel uit..... in de gang tocht het zoo.....

Hoe kwam het? Hoe ging het? Vanzelf ontwikkelde de situatie zich aldus: de dames trokken zich, de een na de ander terug..... en juffrouw van As leidde me als vanzelfsprekend, hoffelijk, naar de voordeur. Ik voelde de stomme verbazing achter me vibreeren..... De lange gang leidde ze me door..... Ik bood haar de hand ten afscheid met een paar vormelijke afscheidswaarden... Maar terwijl zagen onze oogen elkaar vol aan..... hielden elkaar gevangen, zoodat onze handdruk langer duurde, dan bij die vormelijke woorden noodig was...

En mijn oogen zeiden onomwonden: „Ben jij, jij, nu heusch al wrakhout? Welke vrees wierp je op dit strand welke stroom dreef je in deze, dan toch veilige haven? Ik denk aan je, ik besef je moeite, ik weet nu wat ik omtrent je menschenhuwheid moet denken, jij arme, arme! Daar ga ik, terug in de wereld..... ik moet je hier laten, in dien heksenring..... ik zal aan je denken”.

En ik ging heen, me nog uren lang het hoofd brekend over de vlaag: „Wat doe je daar? Hoe kom je daar? Je hoort er toch nog niet..... nog in lang niet...”

Het was alles waan, en verkeerd begrip, en valsch aanvoelen.

Niet, dat ze er nog niet hoorde..... ze hoorde er al niet meer.

Toen ik den volgenden keer terug kwam en 't eerst naar haar hooge gestalte zocht, naar haar rustig blazend gelaat met de groote klare oogen verlangde, was ze er al niet meer.

Ze was overgebracht naar het groote Provinciale Huis voor zielszieken... Ze was tòch menschenhuw... Hoe dat alles dien morgen zoo gekomen is, hoe we zoo hebben kunnen zijn met elkander, zij zoo rustig, ik haar zoo bewonderend..... ik me inbeeldend, dat zij en ik troost bij elkaar zochten tusschen de defekten, de ontredderden, de stumpers, de onnoozele halsjes..... niemand begreep het en nog lang hadden de uttingen van verwondering nagegonsd in het huis. Een onder-vinding om er stil en vooral bescheiden van te worden. Hoe zal ik me nu ooit wat inbeelden over mijn menschenkennis! Jij! arme! arme!